

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ในบทนี้ผู้วิจัยจะไต่ถามถึง ข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการวิจัยนี้ คือ ลักษณะของ ข้อมูล ปริมาณของข้อมูล การดำเนินการรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ

2.1 ลักษณะข้อมูล

เนื่องจากการวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 2 ภาคคือ

ภาคแรก เป็นการวิจัยเกี่ยวกับภูมิหลังในค่านาง ๆ ของครูใหญ่อาจารย์ใหญ่ ซึ่งได้จากสมุดประวัติที่ปรากฏอยู่ในแผนกสถิติ และชีวประวัติกรมวิสามัญศึกษา

ภาคที่สอง เป็นการวิจัยภาคสนาม (Field Research) ซึ่งได้ข้อมูลจากการไปสัมภาษณ์ครูใหญ่อาจารย์ใหญ่

ลักษณะของข้อมูลจึงเป็นดังนี้

ภาคแรก ข้อมูลที่ได้เป็นสภาพภูมิหลังบางประการของครูใหญ่อาจารย์ใหญ่ โรงเรียนสังกัดกองโรงเรียนรัฐบาลอาทิเช่น ดินกำเนิด การเตรียมตัวเพื่อประกอบอาชีพ วุฒิหรือปริญญาที่ได้รับ อาชีพของบิดา การเริ่มเข้ารับราชการ ตำแหน่งงาน อันก่อนเข้ารับตำแหน่งครูใหญ่ อายุเมื่อเข้าดำรงตำแหน่งครูใหญ่ครั้งแรก อายุการดำรงตำแหน่งปัจจุบัน อายุมัชฌิมา อายุเฉลี่ยจำนวนโรงเรียนที่ดำรงตำแหน่งครูใหญ่ ชั้น ข้าราชการของครูใหญ่แต่ละเขต ฯลฯ เป็นต้น ทั้งนี้โดยถือหลักฐานที่ปรากฏอยู่สมุดประวัติ ภายในเดือนธันวาคม 2513 เท่านั้น และเป็นที่น่าเสียดายที่สถานภาพการสมรส การอุปสมบทของครูใหญ่ชาย หลักฐานปรากฏไม่ครบถ้วน จึงมิได้นำมาวิจัยด้วย

ภาคที่สอง ซึ่งเป็นการวิจัยภาคสนามนั้น ข้อมูลเป็นข้อคิดเห็นของครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ซึ่งผู้วิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์ด้วยตนเองโดยวิธีสุ่มตัวอย่างจากภาคต่าง ๆ

คือภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคใต้จำนวน 30 คน หรือประมาณ 6 เปอร์เซ็นต์ของจำนวนทั้งหมด ข้อคิดเห็นนี้เป็นการสัมภาษณ์ครุใหญ่เกี่ยวกับการเตรียมคนเพื่อประกอบอาชีพ การบริหารบุคคลากร และการเกี่ยวข้องกับชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้การวิจัยเรื่องนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.2. ปริมาณของข้อมูล

ข้อมูลที่นำมาใช้ในการวิจัยนั้น มีปริมาณเป็นดังนี้

ภาคแรก ซึ่งวิจัยภูมิหลังของครุใหญ่อาจารย์ใหญ่และได้ข้อมูลจากแผนกประมวลสถิติและชีวประวัติกรมวิสามัญศึกษานั้น มีข้อมูลของครุใหญ่อาจารย์ใหญ่ที่ต้องนำมาวิจัยทั้งสิ้นจำนวน 453 คน เป็นครุใหญ่ชาย 364 คน และครุใหญ่หญิงจำนวน 89 คน ครุใหญ่จำนวน 453 คน นี้ล้วนแล้วแต่เป็นผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งครุใหญ่สมบูรณ์แล้วทั้งสิ้น ส่วนผู้ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้รักษาการแทน ครุใหญ่อาจารย์ใหญ่นั้นมิได้นำข้อมูลมาวิจัยแต่ประการใด

ภาคที่สอง อันเป็นการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของครุใหญ่อาจารย์ใหญ่ ในด้านการเตรียมคนเพื่อประกอบอาชีพ การบริหารบุคคลากร และการเกี่ยวข้องกับชุมชนนั้น มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 30 คน หรือประมาณ 6. % ของทั้งหมดครุใหญ่อาจารย์ใหญ่ จำนวน 30 คนนี้เป็นการสุ่มตัวอย่างครุใหญ่แต่ละภาค ซึ่งเป็นครุใหญ่อาจารย์ใหญ่อยู่ในจังหวัดต่าง ๆ รวม 10 จังหวัด คือ ภาคเหนือ เชียงใหม่ กับพิษณุโลก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นครราชสีมา กับมหาสารคาม ภาคกลาง พระนครศรีอยุธยา กับนนทบุรี ภาคตะวันออกชลบุรี กับจันทบุรี และภาคใต้สุราษฎร์ธานี ภูเก็ต และสตูลโดยสัมภาษณ์จังหวัดละ 3 คน ยกเว้นจังหวัดภูเก็ต และสตูลซึ่งสัมภาษณ์จังหวัด 2 คนและหนึ่งคนตามลำดับ

3.3. การดำเนินงานตามลำดับขั้น

เพื่อให้การวิจัยได้บรรลุผลตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินงานตามลำดับขั้นดังนี้

3.31 การรวบรวมข้อมูล

ภาคที่หนึ่ง (เกี่ยวกับภุมิหลังครูใหญ่อาจารย์ใหญ่)

3.311 ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อความร่วมมือและขออนุญาตในการเก็บข้อมูลไปยังเลขาธิการกรมวิสามัญศึกษา เพื่อเสนออธิบดีกรมวิสามัญศึกษาเป็นผู้อนุมัติให้เก็บข้อมูลได้ ณ แผนกสถิติและชีวประวัติกรมวิสามัญศึกษา

3.312 เมื่อได้รับอนุญาตให้เก็บข้อมูลได้ ก็คัดลอกและเก็บข้อมูลที่จำเป็นของครูใหญ่อาจารย์ใหญ่จากสมุดประวัติลงในแบบฟอร์มที่เตรียมไว้ โดยเรียงตามลำดับตัวอักษรชื่อครูใหญ่ โรงเรียนในสวนกลางก่อนแล้วจึงดำเนินการตามวิธีเดียวกันในส่วนภูมิภาคต่อไป จนครบจำนวนครูใหญ่อาจารย์ใหญ่จำนวน 453 คน

3.313 ข้อมูลที่ได้เก็บมาได้แล้วยังไม่สามารถนำไปวิเคราะห์ได้ทันทีที่นำมาจัดทำให้นำไปวิเคราะห์อีกชั้นหนึ่ง เช่น ต้องการวิเคราะห์ว่า นาย ก. เป็นครูใหญ่เมื่ออายุเท่าไร ข้อมูลที่ลงในแบบฟอร์มจะมีปี พ.ศ. ที่เกิดและปี พ.ศ. ที่เป็นครูใหญ่ไว้ให้เมื่อต้องการทราบวา เริ่มเป็นครูใหญ่เมื่ออายุเท่าไร ก็เอาปี พ.ศ. ที่เกิดไปหักออกจากปี พ.ศ. ที่เป็นครูใหญ่ก็จะได้ตัวเลขที่เป็นอายุดังนี้ เป็นต้น

3.314 ขอเอกสารจำนวนนักเรียนโรงเรียนรัฐบาล กรมวิสามัญศึกษา ปีการศึกษา 2513 จากฝ่ายวางแผนกรมวิสามัญศึกษา เพื่อนำมาใช้ประกอบการวิจัย และทราบขนาดของโรงเรียน (ที่คิดจากจำนวนนักเรียน)

ภาคที่สอง (เกี่ยวกับความคิดเห็นของครูใหญ่อาจารย์ใหญ่)

3.315 สร้างแบบสัมภาษณ์ครูใหญ่อาจารย์ใหญ่ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจแก้ แล้วนำไปทดสอบ (Pre-test) กับครูใหญ่อาจารย์ใหญ่ในจังหวัดพระนคร หาข้อบกพร่องของแบบสัมภาษณ์ เลือกหัวข้อในแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์ที่สุดนำมาจัดไว้เป็นหมวดหมู่ตามลำดับ แล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเมื่อตรวจแก้ เป็นครั้งสุดท้ายและนำออกไปใช้

3.316 เมื่อได้แบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์แล้ว ก็เดินทางไปสัมภาษณ์ครูใหญ่อาจารย์ใหญ่ซึ่งเลือกไว้เป็นตัวแทนของภาคต่าง ๆ จำนวน 10 จังหวัด คือ ภาคเหนือ เชียงใหม่กับพิษณุโลก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นครราชสีมากับมหาสารคาม ภาคกลางพระนครศรีอยุธยาปทุมธานีภาคตะวันออกชลบุรีกับจันทบุรี และภาคใต้ สุราษฎร์ธานีภูเก็ตและสตูลโดยสัมภาษณ์จังหวัดละ 3 คน ยกเว้นจังหวัดภูเก็ตและสตูล ซึ่งสัมภาษณ์จังหวัดละ 2 คน และหนึ่งคนตามลำดับ (จังหวัดภูเก็ตมีโรงเรียนมัธยมของรัฐบาลเพียง 2 โรงเรียน จึงใช้โรงเรียนสตูลเพิ่มอีก 1 โรงเรียน) รวมครูใหญ่ที่สัมภาษณ์จำนวน 30 คน หรือประมาณ 6 % ของครูใหญ่ที่นำมาวิจัยทั้งหมด

ลักษณะของแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ครูใหญ่อาจารย์ใหญ่ในรูปแบบตอบคำโดยเสรีและเปิดให้ตอบคำอย่างกว้างขวาง มีคำสัมภาษณ์ซึ่งเป็นตัวเลขหรือข้อเท็จจริงทางสถิติแต่ประการใด แบบสัมภาษณ์มีจำนวนทั้งสิ้น 15 ข้อ แบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ ตอนแรกเป็นเรื่องการเตรียมตนเพื่อประกอบอาชีพมีจำนวน 3 ข้อ คือตั้งแต่ข้อ 1 ถึงข้อ 3 ตอนที่สองเป็นเรื่องของการบริหารบุคคลากรในโรงเรียนตั้งแต่ข้อ 4 ถึงข้อ 12 รวม 9 ข้อ ส่วนตอนสุดท้ายเป็นเรื่องความสัมพันธ์กับท้องถิ่นมีจำนวน 3 ข้อ ตั้งแต่ข้อ 13 ถึงข้อ 15 แต่ละหัวข้อยังแยกเป็นข้อปลีกย่อยออกไปอีกเพราะถ้าเป็นเรื่องเดียวกันหรือสัมพันธ์กันก็จัดไว้ในข้อเดียวกัน และเหตุผลที่สัมภาษณ์เรื่องการบริหารบุคคลากรในโรงเรียนมากกว่าเรื่องอื่น ๆ นั้น เพราะเรื่องนี้สำคัญกว่าเรื่องอื่นใดทั้งหมด

เพื่อให้เห็นจุดมุ่งหมายของการสัมภาษณ์ผู้วิจัยขออธิบายจุดประสงค์ของการสร้างแบบสัมภาษณ์แต่ละข้อดังนี้

ตอนที่ 1 การเตรียมตนเพื่อประกอบอาชีพ

ข้อ 1. การเป็นครูนี้ใคร ๆ ก็รู้ว่าเป็นงานหนักไม่ว่าครูน้อยหรือครูใหญ่ ท่านเองก็เคยผ่านการเป็นครูน้อยมาแล้ว ผมอยากจะเรียนถาม การเป็นครูน้อยกับครูใหญ่

ต่างกันอย่างไคร้บ การเป็นครูใหญ่อาจารย์ใหญ่ของท่าน ท่านรู้สึกว่าเป็นขั้นสูงกว่าแต่ก่อน
ใหม่คร้บ

.....

จุดมุ่งหมายที่สัมพันธ์กันก็คือ ต้องการทราบความเห็นว่างานที่ท่านประกอบอาชีพนั้น
แตกต่างกับงาน ที่เคยผ่านมามีอย่างไรบ้าง มีทางก้าวหน้าขึ้นหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทาง
ว่าคนที่ยึดอาชีพนี้จะมีคามมั่นคงหรือไม่ จะได้ตัดสินใจเลือกได้ถูกต้อง

ข้อ 2. ตำแหน่งครูใหญ่อาจารย์ใหญ่สำคัญและต้องรับผิดชอบมาก อยากจะ
เรียนถามว่า ก่อนที่จะมาเป็นครูใหญ่ท่านคิดว่าควรจะได้รับตำแหน่งอะไร
มาก่อนคร้บ ที่จะมาช่วยให้เกิดแนวความรู้ประสบการณ์การทำงานในหน้าที่ของท่าน และ
ท่านเห็นว่าควร เข้ารับการฝึกอบรมทางบริหารอย่างหนึ่งอย่างใดมาก่อนหรือไม่ และลักษณะ
การอบรมเป็นอย่างไรคร้บ

.....

จุดหมายของข้อนี้ ต้องการทราบความเห็นว่างานอาชีพที่ไปสู่ตำแหน่งครูใหญ่
(Career path) นั้นควรมาอย่างไร

ข้อ 3. การปฏิบัติงานในหน้าที่ของท่าน ท่านคิดว่าได้ความรู้มาจากไหนคร้บ ?

.....

จุดหมายของข้อนี้ ต้องการทราบความเห็นในการ เตรียมตนด้านความรู้ที่นำมาใช้
การปฏิบัติงานอาชีพครูใหญ่ว่าควรมาจากทางใดบ้าง

ตอนที่ 2 การบริหารบุคคลากรในโรงเรียน

ข้อ 4. การปฏิบัติงานของท่าน ท่านคิดว่าข้ออะไรเป็นแนวทางในการปฏิบัติ
คร้บ ?

.....

จุดมุ่งหมายของข้อนี้คือ ต้องการทราบว่าครูใหญ่อาจารย์ใหญ่มีลักษณะเป็นพวกหัวโบราณที่ยึดระเบียบแบบแผนอย่างเคร่งครัดหรือไม่

ข้อ 5. ในฐานะที่ท่านเป็นผู้บังคับบัญชา มีผู้ใต้บังคับชามามาก ท่านคิดว่าควรจะไปร่วมสนุกสนานเฮฮากับผู้ใต้บังคับชามาไหมครับ ? ท่านเคยทำไหมครับ ?

.....

จุดมุ่งหมายของข้อนี้ ต้องการทราบว่า ครูใหญ่มีความสัมพันธ์สนิมสนมกับผู้ใต้บังคับชามากน้อยเพียงไร และวางตนในเรื่องนี้ดีดีและเหมาะสมเพียงไร

ข้อ 6. ผมทราบว่างานในหน้าที่ของท่านนั้นหนักพอควร ท่านมีเวลาไปเยี่ยมเยียนผู้ใต้บังคับชามากบ้างหรือเปล่าครับ ?

.....

จุดมุ่งหมายของข้อนี้คือ ต้องการทราบว่าครูใหญ่ให้ความสำคัญเห็นความสำคัญของผู้ใต้บังคับชามาก และสร้างขวัญ (Morale) ให้แก่ผู้ใต้บังคับชามากเพียงไร

ข้อ 7. การพิจารณาความดีความชอบผู้ใต้บังคับชามาก ท่านใช้หลักการอะไรเป็นพิเศษครับ

.....

จุดมุ่งหมายของข้อนี้คือ ต้องการทราบว่าครูใหญ่ใช้วิธีการอยู่ในดุลยพินิจของครูใหญ่แต่ผู้เดียวหรือใช้วิธีรูปคณะกรรมการพิจารณา โดยใช้หลักการประเมินผลบุคคลากรประกอบการพิจารณา

ข้อ 8. ถ้าผู้ใต้บังคับชามากของท่านทำงานผิดพลาดหรือบกพร่องท่านทำอย่างไรครับ ?

.....

จุดมุ่งหมายของข้อนี้ต้องการทราบวิธีแก้ปัญหาของครูใหญ่ว่ามีลักษณะเป็นเผด็จการหรือไม่

ข้อ 9. นอกเหนือจากงานในหน้าที่ของท่าน ท่านเคยได้รับงานหน้าที่ใหม่หรือ
ใหม่ครับ ? งานอะไรบ้างครับ ?

.....

จุดมุ่งหมายของข้อนี้คือ ต้องการทราบว่าผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไปให้ความสำคัญและให้เกียรติแก่ครูใหญ่อาจารย์ใหญ่มากน้อยเพียงไร

ข้อ 10. ตั้งแต่ท่านเป็นครูใหญ่อาจารย์ใหญ่นี้ ท่านเคยพบผู้บังคับบัญชาที่หัวแข็งและพุดจาแปลก ๆ บ้างไหมครับ ? ถ้าเคยพอจะยกตัวอย่างใดไหมครับ ?

.....

จุดมุ่งหมายของข้อนี้ ต้องการทราบอุปสรรคในทางอาชีพครูใหญ่ และคู่มือของครูใหญ่ในด้านการบริหารว่าใครสร้างขวัญ ความเป็นกันเองให้ความยุติธรรม ฯลฯ แก่ผู้บังคับบัญชาเพียงไรจนไม่เกิดปัญหาหรือพบปัญหานี้แต่อย่างใด

ข้อ 11. ทางผู้บังคับบัญชาละครับ พบอะไรแปลก ๆ บ้างไหม ?

.....

จุดมุ่งหมายของข้อนี้ต้องการทราบอุปสรรคในทางอาชีพและการสร้างความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา และหลีกเลี่ยงการกระทบกระทั่งกับผู้บังคับบัญชา

ข้อ 12. งานในหน้าที่อาจารย์ใหญ่ก็มีมากอยู่ โรงเรียนเองก็มีผู้ปกครองมาติดต่ออยู่เสมอ ท่านคิดว่างานประชาสัมพันธ์โรงเรียนนี้ควรจะมีใครช่วยรับผิดชอบด้วยไหมครับ

.....

จุดประสงค์ของข้อนี้ ต้องการทราบว่า งานด้านประชาสัมพันธ์โรงเรียนครูใหญ่ให้ความสำคัญเพียงไร ครูใหญ่แบ่งงานให้คนอื่นทำหรือครูใหญ่จัดทำคนเดียว

ตอนที่ 3 ความสัมพันธ์กับท้องถิ่น

ข้อ 13. นอกจากปฏิบัติราชการตามปกติแล้ว ท่านมีโอกาสได้ช่วยเหลือหรือทำงานร่วมกับท้องถิ่นในโครงการต่าง ๆ ไหมครับ ? ถ้ามีงานอะไรบ้างครับ ? และท่านมี

ความรู้สึกอย่างไรครับ ?

.....

จุดมุ่งหมายของข้อนี้ ต้องการดูความสัมพันธ์กับท้องถิ่นของครูใหญ่ว่า ให้บริการแก่ท้องถิ่นอย่างไรบ้าง

ข้อ 14. ที่แล้ว ๆ มา ประชาชนในท้องถิ่นได้เคยช่วยเหลืองานในหน้าที่บ้างไหมครับ ถ้ามีงานคนไหนช่างครับ ?

.....

จุดมุ่งหมายของข้อนี้ต้องการทราบว่า ครูใหญ่ได้สร้างความสัมพันธ์และให้บริการแก่ท้องถิ่นใดคือเพียงไร จนท้องถิ่นให้บริการตอบสนองแก่โรงเรียนเป็นการตอบแทน

ข้อ 15. ในงานรื่นเริงหรืองานสำคัญ ๆ บางอย่างที่ชาวบ้านจัดขึ้นเช่น การแต่งงาน การขึ้นบ้านใหม่ ฯลฯ ท่านเคยได้รับเชิญบ้างไหมครับ ท่านมีเวลาไปร่วมไหมครับ ? ถ้ามีงานที่พร้อม ๆ กันหลายอัน ท่านไปได้หมดทุกงานไหมครับ ?

.....

จุดมุ่งหมายของข้อนี้ ต้องการดูว่าครูใหญ่พยายามสร้างความสัมพันธ์กับสังคมในชุมชนและกว้างขวางเป็นที่รู้จักในสังคมมากน้อยเพียงไร

3.32 การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ได้วิเคราะห์โดยใช้วิธีการทางสถิติที่เหมาะสมดังนี้คือ

ภาคที่หนึ่ง (เกี่ยวกับภูมิหลังของครูใหญ่อาจารย์ใหญ่)

3.321 แง่เน้นข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่ เช่น ถิ่นกำเนิด

อาชีพบิดา วุฒิสามัญ วุฒิสุงค์ อายุการเป็นครูใหญ่อายุปัจจุบัน ฯลฯ แล้วเปรียบเทียบเป็นร้อยละ

3.322 หามัชยฐาน (Median) ของข้อมูลที่แ่งเน้น

เป็นหมวดหมู่แล้วบางอย่าง เช่น เงินเดือน อายุ ฯลฯ เพื่อดูว่าจุดกลางอยู่ที่ใด

3.323 หาค่าเฉลี่ยของข้อมูล (Mean) เพื่อเปรียบเทียบกับค่าของมัธยฐาน (Median) ว่าแตกต่างกันมากน้อยเพียงไร

ภาคที่สอง (เกี่ยวกับความคิดเห็นของครูใหญ่อาจารย์ใหญ่)

3.324 เนื่องจากภาคนี้เป็นข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบให้ตอบอย่างเสรีและเปิดกว้างสำหรับผู้ตอบ การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยจึงได้ใช้วิธีการนับความคิดเห็นออกมาเป็นคะแนนตามแบบของ Allen L. Edwards²⁴ คือถือว่าความเห็นที่คล้าย ๆ กันจัดไว้ในกลุ่มเดียวกัน ถ้ามีหลายความคิดเห็นในข้อเดียวกันคือความคิดเห็นอันดับแรกมานับคะแนน และสรุปความคิดเห็นให้เหลือน้อยลง ส่วนใหญ่ผู้วิจัยสรุปเหลือเพียง 3 ข้อเท่านั้น และให้คะแนนของความคิดเห็นอันดับแรกเป็น 3 คะแนน อันดับที่สอง 2 คะแนน และอันดับที่สาม 1 คะแนน นำเอาคะแนนของแต่ละความเห็นที่ได้มาหาหน้าหนักของความเห็นโดยคิดออกมาเป็นเปอร์เซ็นต์หรือร้อยละ

3.325 ค่าทางสถิติ ที่ใช้ในการวิจัย

3.3251 เปอร์เซนต์หรือร้อยละ

3.3252 มัธยฐานหรือตัวกลาง (Median)

3.3253 มัชฌิมเลขคณิตหรือค่าเฉลี่ย (Mean)

โดยใช้สูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

²⁴ Allen L. Edwards. Techniques of Attitude Scale Construction, (New York : Appleton-Century-Crofts, Inc. 1957).